

SOCIETAT BARCELONA - 3 juny 2023 2.00 h

JOAN GÓMEZ I SEGALÀ SOCIÒLEG

“No tenim espais on parlar de religió”

*El sociòleg Joan Gómez i Segalà ha estat vint anys tècnic especció general d'Afers Religiosos **O. DURAN**.*

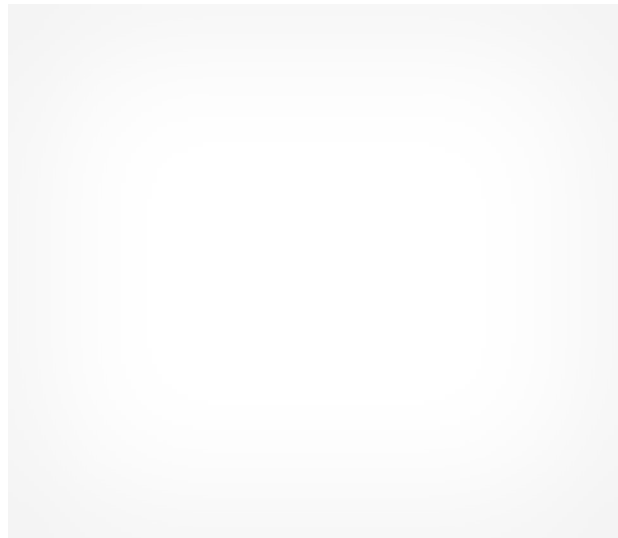
MIREIA ROURERA -
BARCELONA

En sap molt, de religions i de gestió de les religions, en Joan Gómez i Segalà, sociòleg expert en el fet religiós que durant més de vint anys ha treballat com a tècnic en la direcció general d'Afers Religiosos de la Generalitat, on, entre d'altres, va coordinar la *Guia per al respecte a la diversitat de creences als centres educatius de Catalunya*. Ara publica *Laïcitat, religions i prejudicis* (Fragmenta Editorial), on parla de l'encaix de les religions en la nostra societat i de com les vivim, sobretot en l'àmbit educatiu.

No hi ha cap dret que estigui per sobre de la llibertat religiosa, perquè tots els drets fonamentals són iguals entre ells

Estem en un país secularitzat on molta gent no religiosa es pensa que portar un símbol religiós és extremista

ADVERTISING

Fa vint anys vostè va publicar, amb altres autors, 'Les altres religions. Minories religioses a Catalunya', quan aquí començaven a arribar immigrants amb religions diferents a la catòlica.

El llibre actual ve a ser un fill d'aquell. El 2004 va ser quan vam fer el mapa amb el qual vam lo-

calitzar les confessions que hi havia a Catalunya, i ara que ja les tenim localitzades, el que cal és saber com la gent viu la seva fe en una societat diversa, en una societat que no estava acostumada a aquesta diversitat i que s'ha hagut d'adaptar. En aquest llibre reflecteix les dificultats que hi ha, els reptes, què tenim assumit i què entenem amb els prejudicis propis de quan no hi havia gaires religions.

El 2004 va ser un moment important en l'arribada de noves religions.

El 2004, quan ja havien arribat un munt d'immigrants amb confessions diferents, coincideix que es crea l'oficina d'Afers Religiosos de Barcelona, la direcció general d'Afers Religiosos de la Generalitat, se celebra el Parlament de les Religions coincidint amb el Fòrum de les Cultures, es crea la revista *Dialogal* i es crea l'Associació Unesco per al Diàleg Interreligiós (Audir). Va ser un moment molt important en què la religió va entrar a l'agenda política. I malgrat tot això en aquest país no hi ha un espai on parlar de religió.

Què vol dir?

La religió és optativa en l'ensenyament, per tant, hi ha molta gent que si no va triar fer religió a l'escola, ara mateix és analfabeta en temes religiosos. Aquests darrers vint anys, per un cantó, la religió passa a ser un tema públic, però per un altre, no hi ha cap espai on la gent pugui formar-se en religió, trobar-se per parlar-ne, per poder-se conèixer.

L'estudi que ha fet ha posat l'enfocament en l'escola, per què?

L'escola té un avantatge per analitzar el lloc de la religió en la societat perquè és molt viva i toca molts àmbits: l'alimentació, la indumentària, les festes, els continguts... A l'escola hi ha nens pe-

tits que troben normal la diversitat religiosa i saben que hi ha nens que fan unes coses i d'altres, unes altes, i després hi ha els mestres i professors de, per exemple, la meva generació o anteriors, que de petits només teníem una sola religió de referència, i tots fèiem les mateixes festes, vestíem igual i menjàvem igual, i de grans vam descobrir la diversitat.

Diu que en aquest país s'ha evolucionat més en temes de gènere que de religió.

La qüestió és: mentre que tenim clar que la no discriminació per gènere és un dret que s'ha de respectar en tots els àmbits, la llibertat religiosa no l'entendem com un dret fonamental sinó com un dret secundari d'una determinada gent, de manera que quan hi ha un conflicte de llibertat religiosa i qualsevol altre dret (dret a l'educació, a la salut, a la vida...) tenim el prejudici de pensar que aquests drets estan per sobre de la llibertat religiosa. I no és veritat: no hi ha cap dret que estigui per sobre de la llibertat religiosa perquè tots els drets fonamentals són iguals entre ells i no hi ha jerarquia.

La gent s'aferra a la secularització per minimitzar la llibertat religiosa?

Estem en un país secularitzat on hi ha molta gent que no regeix la seva vida per criteris religiosos i considera que qualsevol manifestació religiosa (portar un determinat símbol, voler fer unes determinades pràctiques, parlar de religió...) és extremista. Estem acostumats a entendre la fe d'una forma privada i que no s'ha d'exposar.

Com s'han de tractar les religions?

Passa una cosa molt curiosa: concebem la religió com una qüestió conflictiva i que enfronta, quan la majoria de gent religiosa entén que la religió agermana. Però com que la concepció general és

d'enfrontament, els anticlericals posen l'èmfasi en el fet que a l'escola, per exemple, cal no explicar religió perquè creuen que és com atiar el conflicte. I la gent religiosa mira d'evitar-ho per no ofendre. Aleshores a vegades passa que per intentar fer neutra una cosa i que no hi hagi un suposat conflicte, es demana eliminar l'element religiós. Si els serveis públics han de ser neutres, el que hem de fer no és eliminar ni obligar tothom a renunciar a manifestar la seva religió, sinó donar peu que tothom pugui expressar la seva religió.

Quan parla de les escoles insisteix que el professorat encara no sap ben bé què ha de fer.

Quan parlem de religió moltes vegades posem l'èmfasi en l'analfabetisme: la gent no sap què és l'islam, no sap en què creuen els budistes, la gent no sap identificar el sikhisme. Ara bé, per mi hi ha un problema encara pitjor: no sabem què és la llibertat religiosa. Hi ha molta gent que s'imagina que les religions és una qüestió exclusivament cultural o exclusivament d'una gent que té unes creences, i que l'escola pot parlar del canvi climàtic, de la violència de gènere, de les competències digitals... però no de religió. Si tu avui en la teva formació exclous la cultura religiosa, la teva educació no és completa.

Diu en el seu llibre que els catalans ens pensem que tot se soluciona amb diàleg, i estem molt enganyats.

Per què dic això? Estem acostumats que quan un alumne ens demana una cosa per motius religiosos, que no ens hi havíem trobat mai, mirem de negociar. És molt habitual intentar pactar; mira, ni tu ni jo, ens quedem en el punt mig. I això no té ni cap ni peus. L'única opció vàlida és saber què diu la normativa, i si l'alumne hi té dret, el professor o l'escola no pot regatejar. I, per contra, si l'alumne no té dret al que demana,

no se li pot concedir. No es tracta de negociar res sinó de saber què diu la normativa i saber el que està permès i el que no.

I qui sap la normativa?

Aquest és el problema, i no és d'ara. Estem aplicant una normativa que té trenta anys. Que després de trenta anys encara tinguem dubtes sobre si una alumna musulmana pot portar hi-jab, si un alumne pot faltar el dia de la Festa del Sacrifici... ho hauríem de tenir superat.

Però aquí, a Catalunya, el diàleg interreligiós s'ha treballat molt.

Sí i no. Fixa't que també hi ha una mancança: quan jo anava als claustres als centres educatius, moltes vegades em trobava amb, u: que potser era la primera vegada que es parlava del tema religiós en un claustre, i dos: que la gent opinava en funció de les seves creences. La meua observació? Perdoneu, això no pot dependre de si tu creus o no creus, és l'escola que s'ha de plantejar com dona una educació adequada per a la convivència en el s. XXI (i avui no es pot entendre ni la convivència al barri ni les relacions internacionals si no entens què és la religió). El professorat actual no està preparat per donar aquests coneixements perquè tothom parla de la religió en funció de les seves creences, quan és l'escola la que ha de tenir un discurs al marge de les creences personals de cada professor.

Passa tant als centres públics com als concertats (majoritàriament cristians)?

Els centres concertats han tingut més marge per treballar l'alumnat divers, mentre que l'escola pública ha confós la laïcitat i ha entès l'escola laica com si fos l'escola en què no s'ha de parlar de religió, quan l'escola laica ha de significar aquella escola en la qual tothom és lliure per manifestar les seves creences.

I s'entra en aquest conflicte de no dir "Nadal" sinó "festes d'hivern" i aquestes coses per intentar que uns no s'ofenguin...

Tenim una concepció de la religió sectària, de manera que creiem que les religions estan enfrontades i que, per tant, algú d'una altra religió s'ofendrà si diem Nadal, si cantem una nadala o si fem un pessebre. Però per a un musulmà, que la seva festa principal recorda el sacrifici d'Abraham, que és comú amb cristians i jueus, el que li molesta no és que hi hagi un element cristià, el que li molesta és que no hi hagi cap element religiós, perquè ho troba sospitós. Per tant, quan tu de la Setmana Santa en dius "festa de primavera" però mantens que es fa en funció de la Pasqua, la sensació que té un musulmà, per exemple, no és que s'han adaptat a ell sinó que l'estan intentant enganyar. És un prejudici nostre.

Tot i estar en un Estat laic i aconfessional?

L'Estat ni és laic ni és aconfessional. La Constitució diu que hi ha llibertat religiosa i que cal cooperar; els privilegis de l'Església catòlica que tenia durant el franquisme no poden continuar, i això es resol de dues maneres: amb mesures aconfessionals (que els privilegis no els tinguin ningú) o amb mesures pluriconfessionals (que els tinguin tothom). El que cal veure és: en quins casos s'apliquen unes mesures i en quins casos s'apliquen les altres. En educació tu pot posar un menú escolar, demanar que els nens es vesteixin d'una manera... però no pots impedir que un nen no mengi una cosa que contravingui els seus preceptes ni porti una indumentària d'acord amb la seva religió. Algú podria dir: això és xauxa perquè hi ha unes lleis però si ets d'una religió te les saltes! No. Si hi ha uns continguts educatius relacionats amb la creació del món o relacionats amb la sexualitat que són ciència i que per molt que una família consideri que

contravé les seves creences, tu no pots fer una excepció i dir, ah, doncs mira, això no t'ho ensenyo. No, no, perdoni: el seu fill té el dret a saber-ho. Jo no intentaré que vostè canviï d'idees, però el seu fill té el dret i l'obligació de saber els continguts educatius. I aquí és quan dic: la llibertat religiosa no empara la ignorància: tu no pots dir: "A mi aquesta lliçó no me l'expliquis perquè jo crec que el món va ser creat per Déu en set dies!". Molt bé, senyor, vostè cregui-s'ho, però tingui clar que el seu fill ha de saber què diu la ciència.

Cultura religiosa

"En una societat diversa, la convivència només es pot assegurar amb coneixement, per això hem de conèixer les altres religions", manté Joan Gómez, que es mostra convençut que a l'escola s'hauria de fer cultura religiosa i no història de les religions, "perquè això és tant com intentar fer la història de les matemàtiques a gent que no sap càlcul o història de la llengua a gent que no sap escriure", manté.